

Baczkowski o.fl. gegn Póllandi

Dómur frá 3. maí 2007

Mál nr. 1543/06

11. gr. Funda- og félagafrelsi

13. gr. Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns

14. gr. Bann við mismunun

Mótmælafundir. Úrlausn um lögmæti funda. Mismunun.

1. Málsatvik

Kærendur eru Samtök um jafnrétti og fimm félagar í samtökunum, þau Tomasz Baczkowski, Robert Biedron, Krzysztof Kliszczynski, Inga Kostrzewa og Tomas Szypula. Þau voru jafnframt félagar í frjálsum félagasamtökum sem börðust fyrir réttindum til handa samkynhneigðum.

Samtökin hugðust standa fyrir herferðinni „Jafnréttisdagar“ 10. til 12. júní 2005. Liður í herferðinni átti að vera fjöldaganga í miðborg Varsjár. Jafnframt stóð til að halda mótmælafundi þann 12. júní á sjö torgum borgarinnar. Á fjórum þeirra stóð til að mótmæla mismunun gegn nokkrum minnihlutahópum en á hinum þremur mismunun gegn konum. Kærendur sóttu um leyfi fyrir göngunni hjá borgaryfirvöldum 12. maí 2005, en 3. júní sama ár fyrir mótmælafundunum. Þann 20. maí birtist viðtal við borgarstjóra Varsjár í dagblaði þar sem fram kom að hann myndi banna aðgerðirnar, og jafnframt lýsti hann þeirri skoðun sinni að „að ekki mætti leggja að jöfnu fundafrelsi og áróður fyrir samkynhneigð“. Þann 3. júní hafnaði embætti borgarstjóra umsókn um leyfi fyrir göngunni á þeim grundvelli að með henni hefði ekki fylgt tilskilin „umferðarskipulagsáætlun“ samkvæmt umferðarlögum. Þann 9. júní bannaði borgarstjórinn alla mótmælafundina nema þá þrjá sem lutu að mótmælum vegna mismununar gegn konum. Synjunin var með vísan til ákvæða fundalaga frá 1990 þess efnis að skipulagning mótmælafunda yrði að vera með tilliti til umferðar og þeirrar truflunar sem fjöldafundir gætu valdið á henni. Jafnframt var umsókninni hafnað á þeim grundvelli að fjöldi annarra umsókna hefði borist um að halda mótmælafundi þennan dag, en þeir fundir hefðu allt annan tilgang og boðskap en fundir kæranda og þess vegna væri hætt á að óeirðir brytust út á milli mótmælendanna. Borgarstjóri veitti leyfi fyrir ýmsum öðrum mótmælum þennan dag, meðal annars þeim sem báru yfirskriftina: „Gegn áróðri um staðfesta samvist“ og fleiri skyldum mótmælum.

Þrátt fyrir synjun borgarstjóra frá 3. júní var gangan haldin með liðsinni lögreglu þann 11. júní. Þeir mótmælafundir sem höfðu fengið leyfi til fundarhalda voru haldnir þann sama dag.

Kærendur kærðu ákvörðun borgarstjóra um að veita ekki heimild til göngunnar til stjórnsýslunefndar. Þann 22. ágúst 2005 komst hún að þeirri niðurstöðu að synjanir borgarstjóra hefðu ekki átt fullnægjandi stoð í lögum. Kærendur áfrýjuðu synjun borgarstjóra um leyfi til að halda mótmælafundina fjóra til ríkisstjóra sem taldi synjun borgarstjóra ólögmæta. Umboðsmaður í Póllandi óskaði í kjölfarið eftir álit stjórnlagadómstóls Póllands á því hvort ákvæði í umferðarlögum sem takmörkuðu fundafrelsi væru í samræmi við ákvæði stjórnarskrárinnar. Þann 18. janúar komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu svo væri ekki.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólum

Kæran

Kærendur vísuðu til 11. gr. sáttmálans og 13. og 14. gr. í samhengi við 11. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Um 11. gr.: Dómstóllinn vísaði til þess hversu mikilvæg fjölhyggja, umburðarlyndi og víðsýni væru í lýðræðisþjóðfélögum. Þátttaka borgaranna í lýðræðislegu þjóðfélagi væri oftar en ekki falin í þátttöku í aðgerðum á vegum félagasamtaka. Dómstóllinn taldi jákvæðar skyldur ríkja til þess að

tryggja raunverulega og virka virðingu fyrir félaga- og fundafrelsi sérstaklega mikilvægar þegar kæmi að þeim sem hefðu óvinsælar skoðanir eða tilheyrðu minnihlutahópum þar sem þeir væru berskjaldaðri fyrir því að verða fórnarlömb. Dómstóllinn taldi að þrátt fyrir að mótmælin hefðu farið fram á tilsettum tíma, hefðu þau verið haldin í trássi við fyrirmæli yfirvalda og hefðu þannig hugsanlega fælt einstaklinga frá því að taka þátt í þeim. Þá stöðu hefði kærendum verið ómögulegt að leiðrétta þar sem niðurstöður úr málarekstri kærenda hefðu ekki legið ljósar fyrir fyrr en eftir fyrirhugaðar dagsetningar aðgerðanna. Dómstóllinn taldi því ljóst að málið varðaði skerðingu á réttindum sem tryggð væru með 11. gr. sáttmálans. Sú skerðing hefði ekki verið í samræmi við lög eins og staðfest hefði verið að landsrétti. Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að brotið hefði verið gegn 11. gr. sáttmálans.

Um 13. gr., sbr. 11. gr.: Dómstóllinn leit til þess að það væri eðli lýðræðislegrar umræðu að tímasetning opinberra funda um ákveðin málefni gæti skipt miklu um pólitískan og félagslegan áhrifamátt þeirra. Þannig gæti fundafrelsið orðið merkingarlaust ef ekki væri hægt að nýta það á ákveðnum tímamarki. Í málinu hefði réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns því þurft að fela í sér möguleika á að fá niðurstöðu áður en hinar fyrirhuguðu aðgerðir áttu að fara fram. Kærendur tilkynntu yfirvöldum um fyrirætlanir sínar með nægilegum fyrirvara og í samræmi við lög landsins. Hins vegar voru yfirvöldum ekki sett nein tímamörk í lagarammanum til þess að veita endanlegt svar við því hvort mótmælin gætu farið fram eða ekki. Dómstóllinn taldi því að brotið hefði verið gegn 13. gr. og 11. gr. sáttmálans saman.

Um 14. gr., sbr. 11. gr.: Dómstóllinn taldi enga yfirlýsta mismunun hafa legið fyrir samkvæmt orðalagi þeirra ákvarðana er bönnuðu aðgerðir kærenda. Borgarstjóri heimilaði ekki gönguna með vísan til þess að ekki var skilað inn „áætlun um umferðarskipulag“. Varðandi mótmælafundina lá fyrir að borgarstjóri heimilaði þá ekki meðal annars með vísan til þess að til átaka gæti komið milli þátttakenda í þeim og annarra mótmælenda. Dómstóllinn gat ekki gefið sér hvaða ástæður lágu að baki þessum ákvörðunum umfram það sem í þeim stóð berum orðum. Ljóst væri þó að aðrir skipuleggjendur mótmæla þurftu ekki að standa skil á áætlun um umferðarskipulag og að öndverðum hópum var veitt leyfi til fundahalda þrátt fyrir hættu á átökum. Dómstóllinn taldi ekki hægt að líta framhjá yfirlýsingum borgarstjóra í blaðaviðtali 20. maí 2005 þar sem hann tjáði persónulegar skoðanir sínar um fundafrelsi og „áróður um samkynhneigð“ og það að hann myndi ekki heimila hinar umdeildu aðgerðir kærenda. Dómstóllinn sagði að litlar takmarkanir væru á tjáningarfrelsi samkvæmt 10. gr. sáttmálans í tengslum við pólitíska umræðu. Hins vegar yrðu stjórnmalamenn, sem jafnframt sinntu lykilhlutverki í opinberu embætti, að sýna ábyrgð þegar þeir nýttu tjáningarfrelsi sitt þar sem undirmenn þeirra í stjórnsýslunni gætu túlkað skoðanir þeirra sem skipanir, enda ylti starfsöryggi undirmannanna og frami á velþóknun stjórnmalamannanna. Dómstóllinn taldi að með sanngirni mætti ætla að skoðanir borgarstjórans hefðu haft áhrif á ákvarðanatökuferli þegar ákveðið var að veita kærendum ekki heimild til aðgerðanna og þannig hafi verið brotið gegn fundafrelsi kærenda með mismunun. Það var því einróma álit dómstólsins að brotið hefði verið gegn 14. gr. og 11. gr. sáttmálans saman.

Kærendur kröfðust ekki bóta samkvæmt 41. gr.